

Crna Gora

Ministarstvo evropskih poslova

PREDLOG

**XXXVIII KVARTALNI IZVJEŠTAJ O UKUPNIM AKTIVNOSTIMA U OKVIRU PROCESA
INTEGRACIJE CRNE GORE U EVROPSKU UNIJU**

za period april-jun 2023.

Podgorica, avgust 2023.

S a d r Ź a j:

1. Politički dijalog Crne Gore i Evropske unije	3
2. Pregovori o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji	6
2.1. Informisanje javnosti o procesu pristupanja Evropskoj uniji	16
2.2. Aktivnosti Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore u pregovaračkom procesu	17
3. Sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju	17
4. Usklađivanje zakonodavstva s pravnom tekovinom EU	18
5. Instrument pretpristupne podrške – IPA	19
5.1. IPA II (2014–2020)	19
5.2. IPA III (2021–2027)	19
5.3. Tvining i Tajeks	25
5.4. Makroregionalne strategije	25

1. Politički dijalog Crne Gore i Evropske unije

Tokom izvještajnog perioda, najviši zvaničnici Crne Gore imali su niz aktivnosti i sastanaka u oblasti evropske integracije. U nastavku je dat pregled ključnih aktivnosti vezanih za politički dijalog Crne Gore i Evropske unije.

Predsjednik Crne Gore Jakov Milatović	<ul style="list-style-type: none">○ Učešće na Samitu Zajedničke političke zajednice (EPC) koji je održan 1. juna u Kišinjevu (Moldavija);○ Prva zvanična posjeta institucijama EU i sastanci sa visokim predstavnikom za vanjsku i bezbjednosnu politiku EU Žozepom Boreljem i evropskim komesarom za susjedstvo i pregovore o proširenju Oliverom Varheljjem, 30. maja.
Predsjednica Skupštine Crne Gore Danijela Đurović	<ul style="list-style-type: none">○ učešće na Konferenciji predsjednika parlamenata EU, koja je održana u Pragu (Češka) 23-25. aprila. U okviru dvodnevnog događaja, održani su bilateralni sastanci sa predsjednikom Parlamenta Gruzije Šalvom Papuašvilijem, predsjednicom Doma predstavnika Češke Republike Marketom Pekarovom Adamovom, potpredsjednicom Narodne skupštine Republike Francuske Valeri Rabo i predsjednikom Odbora za evropska pitanja Senata Republike Francuske Žan Fransoa Rapanom;○ sastanak sa predsjednikom Velike narodne skupštine Republike Turske Mustafom Šentopom, 4. maja u Ankari (Turska);○ učešće na 61. sesiji Parlamentarne skupštine Crnomorske ekonomske saradnje (PABSEC), 5. maja u Ankari (Turska);○ sastanak sa predsjednikom Nacionalnog savjeta Republike Austrije Volfangom Sobotkom, 9. maja u Podgorici;○ boravak u zvaničnoj posjeti Sjedinjenim Američkim Državama, 9-13. maja, tokom koje je održan niz bilateralnih susreta;○ boravak u zavničnoj posjeti Republici Bugarskoj, 15-16. maja, tokom koje je održala sastanke sa predsjednikom Republike Bugarske Rumenom Radevim i predsjednikom Narodne Skupštine Republike Bugarske Rosenom Željzkovim, i učestvovala na forumu „EU u susret Balkanu: 50 godina proširenja“ održanom u Sofiji;○ učešće na plenarnoj sjednici Parlamentarne skupštine Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECF), koja je 17-19. maja održana u Budvi;○ učešće na konferenciji „Uloga nacionalnih parlamenata u promovisanju bezbjednosti i stabilnosti kroz zelenu ekonomiju, povezanost i održivi razvoj“, koju su organizovali Parlamentarna skupština OEBS-a i Narodna skupština Republike Azerbejdžan, 22. maja u Bakuu (Azerbejdžan);○ boravak u zvaničnoj posjeti Republici Azerbejdžan, 22-24. maja, tokom koje je održala sastanke sa predsjednikom Republike Azerbejdžan Ilhamom Alijevim, predsjednicom Narodne skupštine Azerbejdžana Sahibom Gafarovom, i predsjednikom Vlade Republike Azerbejdžan Alijem Asadovim;○ učešće na sastanku predsjednika parlamenata država članica NATO-a koji je 1-3. juna održan u Viljnusu (Litvanija);○ učešće na samitu „Žene politički lideri“ (Women political leaders 2023), koji je 7-8. juna održan u Briselu (Belgija);

	<ul style="list-style-type: none"> ○ učešće na 16. konferenciji predsjednika parlamenata malih država Evrope, koja je organizovana u Luksemburgu, 18-20. juna; ○ sastanak sa predsjednikom Predstavničkog doma Velikog Vojvodstva Luksemburg Fernandom Etgenom, 21. juna u Podgorici.
<p>Predsjednik Vlade Crne Gore Dritan Abazović</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ učešće na sastanku ministara vanjskih poslova zemalja Zapadnog Balkana, koji je održan 3. aprila u Rimu (Italija), gdje je izlagao na sesijama „Evropski integracioni proces Zapadnog Balkana: put naprijed“ i „EU – Zapadni Balkan: zajedničko osnaživanje saradnje“. Na marginama sastanka, susreo se sa potpredsjednikom Vlade i ministrom vanjskih poslova Republike Italije Antoniom Tajanijem; ○ učešće na sastanku ministara vanjskih poslova država članica NATO-a koji je 4. aprila održan u Briselu (Belgija); ○ boravak u zvaničnoj posjeti Republici Kosovu, 13-15. aprila, u okviru koje se susreo sa najvišim kosovskim zvaničnicima, predstavnicima KFOR-a, i vjerskih zajednica; ○ sastanak sa ministrom vanjskih poslova Kraljevine Švedske Tobiasom Bilstromom, koji je, u svojstvu predsjedavajućeg Savjeta Evropske unije, boravio u Crnoj Gori 19. aprila; ○ učešće na Četvrtom samitu Savjeta Evrope, koji je 16-17. maja održan u Reykjaviku (Island); ○ učešće na zasebnim sastancima ministara vanjskih i ministara evropskih poslova zemalja učesnica Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECF), koji su 5. juna održani u Budvi; ○ učešće na, trećem po redu, Prespanskom forumu za dijalog, koji je 16. juna održan u Strugi (Sjeverna Makedonija); ○ sastanak sa specijalnim izaslanikom SR Njemačke za Zapadni Balkan Manuelom Saracinom, 27. juna u Podgorici;
<p>Ministarka ekologije, prostornog planiranja i urbanizma i rukovoditeljka radom Ministarstva evropskih poslova Ana Novaković Đurović</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ učešće na sastanku ministara evropskih poslova zemalja učesnica Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECF), 5. juna u Budvi;
<p>Državna sekretarka u Ministarstvu evropskih poslova Milena Žižić</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ sastanak sa direktorom Direkcije za evropske integracije Bosne i Hercegovine Edinom Dilberovićem, 8. juna u Sarajevu; ○ sastanak sa šefom Jedinice za Crnu Goru i Srbiju u Generalnom direktoratu za susjedstvo i pregovore o proširenju Majklom Milerom, 22. juna u Podgorici.

Regionalna saradnja

U okviru regionalne saradnje, u izvještajnom periodu su održani završni događaji u okviru predsjedavanja Crne Gore **Procesu saradnje u jugoistočnoj Evropi (SEECF)**. Održana su dva onlajn sastanka političkih direktora SEECF- 17. maja i 1. juna, dok je treći održan 4. juna u Budvi. Sastanak Trojke SEECF-a, Savjeta

za regionalnu saradnju (RCC) i EU, kao i sastanak Borda RCC-ja održani su 25. maja u Sarajevu. Odvojeni sastanci ministara vanjskih i evropskih poslova održani su 5. juna u Budvi. Na sastanku ministara vanjskih poslova odobrena je Deklaracija SEECIP-a koja obuhvata aktivnosti i mjere u odnosu na ključna pitanja za dalju regionalnu saradnju, uz oslanjanje na prioritete crnogorskog predsjedavanja, na kojima se učesnice obavezuju da će raditi u predstojećem periodu. Deklaracijom je naglašeno: ubrzanje evropske integracije, jačanje bezbjednosti, unapređenje ekonomske saradnje i povezanosti, napredak u zelenoj tranziciji i održivom razvoju, parlamentarna saradnja u okviru SEECIP-a i sinergija SEECIP-a i RCC-ja. Samit šefova država i vlada SEECIP-a održan je 27. juna u Podgorici. Na Samitu je usvojena Deklaracija SEECIP-a kao najvažniji politički dokument predsjedavanja.

Od sastanaka održanih u okviru drugih regionalnih inicijativa izdvajamo sljedeće:

- Sastanci Komiteta nacionalnih koordinatora **Centralnoevropske inicijative (CEI)** održani su 20. aprila u Briselu i 30. maja u Istanbulu. Na marginama sastanka u Istanbulu, održan je treći koordinacioni sastanak CEI i BSEC.
- Sastanak **Multinacionalne savjetodavne grupe (MAG) Centra za bezbjednosnu saradnju (RACVIAC)** održan je 26. aprila u Beogradu.
- U okviru **Jadransko-jonske inicijative**, održan je sastanak u Banjaluci na temu srednjoročne evaluacije o realizaciji ciljeva UN agende, 4-5. maja.
- Sastanak Komiteta visokih zvaničnika **Fonda za zapadni Balkan (WBF)** održan je 17-18. maja u Tirani.
- Forum **Strategije EU za jadransko-jonski region (EUSAIR)** i Komitet visokih zvaničnika Jadransko-jonske inicijative (JJI) održani su u Sarajevu u periodu 23-25. maja.
- Sastanak visokih zvaničnika **Unije za Mediteran** održan je 23. maja u Barseloni. Unija za Mediteran, u saradnji sa Fondacijom Ana Lind je pokrenula inicijativu imenovanja Prijestonice kulture Mediterana, koju je resorno Ministarstvo prosljedilo primorskim opštinama u cilju razmatranja, eventualnog upućivanja prijave i predlaganja grada za prijestonicu Mediterana. Ministarstvo vanjskih poslova je ove godine uplatilo dobrovoljnu kontribuciju Uniji u iznosu od 3.500 eura.
- Sastanak Borda guvernera **Fondacije Ana Lind** održan je 12. juna u Geteborgu.
- Sastanak Regionalnog komiteta **Regionalne inicijative za migracije, azil i izbjeglice (MARRI)** i Regionalni forum ministara unutrašnjih poslova/ za bezbjednost MARRI-ija održani su 28-29. juna u Skoplju. Na Forumu je učestvovala ministar unutrašnjih poslova Filip Adžić.
- Treći **Prespa forum za dijalog** pod nazivom „Proširena evropska porodica do 2030. godine: (ne)moguća misija?“ je održan 15-16. juna 2023. u Strugi. Na forumu su učestvovali predsjednik Crne Gore Jakov Milatović, predsjednik Vlade i rukovodilac MVP-a Dritan Abazović, ministar finansija Aleksandar Damjanović i ministar bez portfelja Zoran Miljanić.
- U okviru **Organizacije za crnomorsku ekonomsku saradnju (BSEC)**, Crna Gora je ponovo pristupila proceduri dobijanja statusa u ovoj organizaciji, i to u statusu posmatrača. Na sastanku Komiteta visokih zvaničnika BSEC, koji je održan 8-9. juna 2023. u Istanbulu, razmatrana je aplikacija Crne Gore za dobijanje statusa posmatrača, ali konsenzus po ovom pitanju nije postignut od strane Komiteta. Konsenzus za dobijanje statusa posmatrača nije postignut ni za Hrvatsku, dok isti nije produžen Njemačkoj, Italiji i Tunisu, zato što je Ruska Federacija uložila veto na zahtjeve država koje žele da dobiju ili obnove status posmatrača.
- U okviru saradnje sa **Međunarodnom organizacijom za Frankofoniju (OIF)**, Vlada Crne Gore je, na sjednici 25. maja, ovlastila državnog sekretara Ministarstva vanjskih poslova Miroslava Šćepanovića da potpiše Memorandum o partnerstvu između Crne Gore i ove organizacije, koji se odnosi na produžetak saradnje za period 2023-2026. godinu. Memorandum je potpisan 9. juna.

Berlinski proces

U okviru Berlinskog procesa, tri sporazuma o mobilnosti (o slobodi kretanja uz ličnu kartu, o priznavanju akademskih i profesionalnih kvalifikacija za doktore medicine, stomatologe i arhitekte na Zapadnom Balkanu), koji su potpisani na 9. Samitu Berlinskog procesa 3. novembra 2022, usvojeni su na sjednici Vlade Crne Gore 24. februara, dok su ratifikovani 4. aprila u Skupštini Crne Gore. Sporazumi će stupiti na snagu nakon što predsjednik Crne Gore donese ukaz o proglašenju ovih međunarodnih akata, a nako što ih prethodno ponovo ratifikuje novi saziv Skupštine.

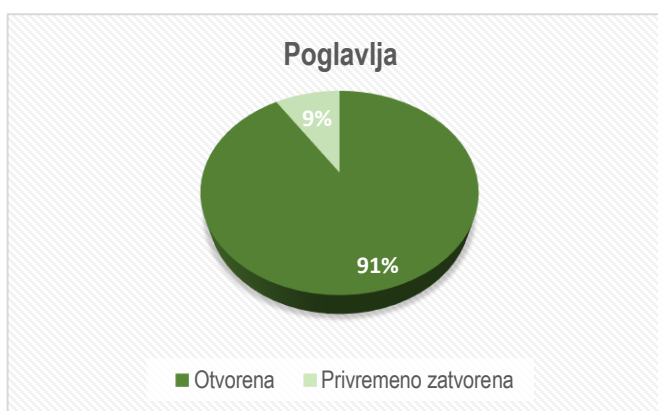
Vlada Crne Gore je, na sjednici od 4. maja, obrazovala Radni tim za koordinaciju aktivnosti u okviru Berlinskog procesa. Do sada su održani sastanci nacionalnih koordinatora za Berlinski proces (Sherpas) 18. aprila u Briselu, 9. maja u onlajn formatu, 19. maja u Tirani i 23. juna u onlajn formatu (sastanak sa predstavnicima Evropske komisije o novom Planu rasta za ZB). U toku su završni pregovori u odnosu na četvrti Sporazum o priznavanju profesionalnih kvalifikacija za medicinske sestre, veterinare, farmaceute i babice, čije potpisivanje je planirano na 10. Samitu Berlinskog procesa 16. oktobra u Tirani u okviru albanskog predsjedavanja Berlinskom procesu. Do sada su održana dva sastanka pregovaračkih timova u vezi sa ovim sporazumom 12. aprila u Podgorici i 7. juna u Skoplju.

Saradnja sa OEBS-om i Savjetom Evrope

Tokom izvještajnog perioda Ministarstvo vanjskih poslova je ispunilo obaveze u skladu sa **Kalendarom OEBS Centra za sprečavanje konflikata**. Predsjednik Vlade dr Dritan Abazović učestvovao je na Samitu šefova država i vlada Savjeta Evrope koji se održao u Reykjaviku (Island), 16. i 17. maja. Samit je bio istorijski događaj za Crnu Goru, s obzirom na to da je po prvi put od sticanja nezavisnosti učestvovala u ovom formatu Savjeta. Crna Gora je potpisala Deklaraciju o podršci Proširenom parcijalnom ugovoru o Registru štete izazvane agresijom Rusije na Ukrajinu.

2. Pregovori o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji

Ukupan bilans rezultata Crne Gore u dosadašnjem toku pregovaračkog procesa su **otvorena sva 33 pregovaračka poglavlja**, od kojih su **tri privremeno zatvorena**. U skladu sa prihvaćenom novom metodologijom pregovora sa EU, Crna Gora ne može pristupiti zatvaranju preostalih poglavlja dok ne ostvari napredak u pregovoračkim poglavljima 23 – Pravosuđe i temeljna prava i 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost.

U izvještajnom periodu, nastavljene su aktivnosti na realizaciji preostalih obaveza po pregovoračkim poglavljima, u skladu sa privremenim i završnim mjerilima i obavezama definisanim Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Vlada je 13. aprila 2023. usvojila I prilog Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori 2023. koji se odnosi na period od 6. juna 2022. do 31. marta 2023. i donijela odluke o obrazovanju pregovaračkih radnih grupa za pripremu i vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine Evropske unije koje se odnose na pregovaračka poglavlja 4 – Sloboda kretanja kapitala, 10 – Informatičko društvo i mediji, 16 – Porezi, 25 – Nauka i istraživanje, 26 – Obrazovanje i kultura, 31 – Vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika, 32 – Finansijski nadzor i 33 – Finansijske i budžetske odredbe.

Vlada je 26. maja 2023. donijela Odluku o obrazovanju Pregovaračke radne grupe za pripremu i vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine Evropske unije koja se odnosi na pregovaračko poglavlje 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj.

Vlada je 15. juna 2023. usvojila Izvještaj o radu Ministarstva evropskih poslova za 2022.

Vlada je 22. juna 2023. usvojila II prilog Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori 2023. koji se odnosi na period 1. april–15. jun 2023, kao i XXXVII kvartalni izvještaj o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju, za period januar-mart 2023.

*U dijelu **reforme javne uprave**, Vlada je usvojila izvještaje o radu ključnih tijela (Izvještaj o radu Savjeta za elektronsku upravu za 2022. i Izvještaj o radu Savjeta za reformu javne uprave za 2022), kao i izvještaje o sprovođenju ključnih strateških dokumenata u ovoj oblasti (Izvještaj o implementaciji Strategije saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija 2022-2026. za 2022. i Izvještaj o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije reforme javne uprave 2022-2026, za 2022).*

Vlada je 13. aprila 2023. usvojila Informaciju o Komunikacionoj kampanji u sprovođenju digitalne transformacije Crne Gore. Komunikacionom kampanjom želi se postići prevashodno kontinuirano procentualno povećanje broja državnih organa koji će sprovesti zajedničke aktivnosti, s ciljem davanja poruka istog sadržaja građanima/kama i privredi, kao i neophodne sinhronizacije državne uprave u komunikaciji u oblasti digitalne transformacije. Tim povodom, zaduženo je Ministarstvo javne uprave da formira radni tim za pripremu akcionog plana za sprovođenje komunikacione kampanje digitalne transformacije za 2023-2024.

Vlada je 4. maja 2023. usvojila Izvještaj o radu Savjeta za elektronsku upravu za 2022. Savjet je u periodu od 13. jula 2022. (nakon stupanja na snagu Odluke) do i zaključno s decembrom 2022, održao tri sjednice, od kojih je prva bila konstitutivna.

Vlada je 18. maja 2023. usvojila Izvještaj o implementaciji Strategije saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija 2022-2026. za 2022. U toku 2022. za realizaciju je prispjelo šest aktivnosti, od kojih su tri djelimično realizovane (50%), dok preostalih 50% aktivnosti nije realizovano. Izvještajnim periodom su obuhvaćene i aktivnosti čiji početak realizacije je 2022. godina, a rok realizacije obuhvata i 2023. godinu, saglasno AP 2022-2023. To podrazumijeva 21 aktivnost, od kojih su realizovane dvije, realizacija 18 aktivnosti je u toku, dok jedna aktivnost ostaje nerealizovana imajući u vidu činjenicu da nije u nadležnosti Ministarstva javne uprave kako je prethodno definisano strateškim dokumentom.

Vlada je 26. maja 2023. usvojila Izvještaj o radu Savjeta za reformu javne uprave za 2022. Savjet je tokom 2022. održao tri sjednice, na kojima su razmatrane teme i materijali od značaja za proces reforme javne uprave i proces upravljanja javnim finansijama. Savjet je razmatrao 15 materijala i tema: dva prijedloga zakona, jedan poslovnik, jedan planski dokument, jednu metodologiju, osam dokumenata izvještajnog tipa i

dvije inicijative. Istog dana, Vlada je usvojila Izveštaj o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije reforme javne uprave 2022-2026, za 2022. Glavni nalazi monitoringa za 2022, s osvrtom na 138 aktivnosti i 50 indikatora koji su praćeni i mjereni, pokazuju da su aktivnosti realizovane usporenom dinamikom. S tim u vezi, važno je istaći da se implementacija Strategije tokom 2022. odvijala u veoma specifičnom političkom momentu, koji je podrazumijevao rekonstrukciju Vlade, što je bitno uticalo na ukupnu reorganizaciju javne uprave. Sve to je rezultiralo velikim brojem kadrovskih promjena koje su uslovljavale promjenu dinamike realizacije i uticale na to da očekivani stepen realizacije aktivnosti tokom 2022. bude niži od planiranog. Dodatni izazov u implementaciji predstavljao je hibridni napad na informatičku infrastrukturu Vlade Crne Gore, u avgustu 2022, koji je uslovio obustavu rada informacione infrastrukture do oktobra 2022, a podrazumijevao je reinstalaciju velikog broja računara i gubitak značajne arhivske građe i dokumenata u izradi.

Vlada je 8. juna 2023. donijela Odluku o izmjeni Odluka o obrazovanju Savjeta za informacionu bezbjednost, kojom se prilagođava sastav Savjeta.

U oblasti **vladavine prava**, u cilju usklađivanja s novom Odlukom o uspostavljanju strukture za pregovore o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji, Vlada je 26. aprila 2023. donijela Odluku o obrazovanju Savjeta za vladavinu prava. U pogledu sastava, Odlukom je izvršeno usklađivanje određenih funkcija shodno novonastalim okolnostima i potrebama pregovaračkog procesa. Na osnovu rezultata javnog poziva, za člana Savjeta ispred nevladinog sektora određen je predstavnik NVO „Juventas“.

*U poglavlju 23 – **Pravosuđe i temeljna prava**, Vlada je utvrdila jedan od ključnih zakona u bolasti pravosuđa tj. Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Sudskom savjetu i sudijama, čijim se izmjenama pristupilo u cilju jačanja nezavisnosti, odgovornosti i efikasnosti sudstva, a u smislu prevazilaženja problema koji su se pojavili u njegovoj praktičnoj primjeni i ispunjavanja preporuka Evropske komisije da se preduzmu mjere za jačanje nezavisnosti pravosuđa. U oblasti prevencije korupcije je utvrđen Predlog zakona o potvrđivanju Međunarodnog sporazuma o razmjeni podataka u svrhe provjere izjava o imovini koji omogućava djelotvorniju borbu protiv korupcije u smislu direktne administrativne razmjene podataka koji se odnose na prijavljenu imovinu između Strana potpisnica Sporazuma. U oblasti temeljnih prava, Vlada je utvrdila niz strateških i zakonodavnih akata koji se tiču reforme zatvorskog sistema, slobode izražavanja, procesnih prava, slobode okupljanja i udruživanja, prava LGBTIQ osoba, prava Roma i Egipćana, slobode misli, savjesti i vjeroispovjesti, prava djeteta, rodno zasnovanog nasilja i manjinskih prava.*

U oblasti **pravosuđa**, Vlada je 1. juna 2023. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Sudskom savjetu i sudijama, čijim se izmjenama pristupilo u cilju jačanja nezavisnosti, odgovornosti i efikasnosti sudstva, u smislu prevazilaženja problema koji su se pojavili u njegovoj praktičnoj primjeni i ispunjavanja preporuka Evropske komisije. Istog dana, Vlada je utvrdila Predlog zakona o izmjeni i dopuni Zakona o Centru za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu i Predlog zakona o izmjenama Zakona o sudovima, radi usklađivanja sa gore pomenutim predlogom zakona i izmjenama Zakona o teritorijalnoj organizaciji Crne Gore iz 2022.

U oblasti **borbe protiv korupcije**, Vlada je 8. juna 2023. utvrdila Predlog zakona o potvrđivanju Međunarodnog sporazuma o razmjeni podataka u svrhe provjere izjava o imovini, koji je potpisan 19. marta

2021. u Beogradu. Cilj ovog sporazuma je sprječavanje korupcije uz pomoć direktne administrativne razmjene podataka koji se odnose na prijavljenu imovinu između Strana potpisnica Sporazuma.

U oblasti **temeljnih prava**, Vlada je 22. juna 2023. usvojila Strategiju izvršenja krivičnih sankcija 2023-2026 sa Akcionim planom za implementaciju Strategije za 2023-2024, kojom su predviđene reformske aktivnosti u svim aspektima sistema izvršenja krivičnih sankcija - zakonodavni okvir, jačanje mehanizma za ostvarivanje i zaštitu ljudskih prava lica lišenih slobode, odnosno osuđenih lica, unapređenje sistema alternativnih sankcija i mjera, kao i smanjenje zatvorske populacije i poboljšanje uslova u zatvorima. U dijelu unapređenja slobode izražavanja, Vlada je 18. maja 2023. donijela Odluku o izmjeni odluke o obrazovanju Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija, kojom je dala saglasnost da se produži mandat Komisije za još dvije godine, dok je 12. jula 2023. usvojila Izveštaj o radu Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija za period od 5. decembra 2022. do 23. juna 2023. koji sadrži izvještaje o napadima na novinare i njihovu imovinu, analizu tabela podataka o slučajevima napada na novinare i medije koju je Komisiji dostavilo Tužilaštvo (sa podacima zaključno sa 31. decembrom 2022.) i preporuke za postupanje nadležnih organa i institucija. S ciljem podrške štampanim medijima, Vlada je 11. maja 2023. usvojila Informaciju o potrebi podrške štampanim medijima radi cjelovitog informisanja zaposlenih u javnim ustanovama, ostvarivanje medijskog pluralizma i promocije profesionalnog i slobodnog novinarstva, kojom je dogovoreno da se po pet primjeraka sva tri dnevna lista dostavljaju radnim danima osnovnim i srednjim školama. U podoblasti procesnih prava, Vlada je 8. juna 2023. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći kojim se nastoje prevazići problemi koji se ogledaju u nemogućnosti ostvarivanja prava na besplatnu pravnu pomoć, a ujedno i prava na pristup sudu, žrtvama torture, djeci kao žrtvama krivičnih djela protiv polnih sloboda i djeci koja su pokrenula postupak za zaštitu prava djeteta odnosno tužbu za vršenje roditeljskog prava. Vlada je na istoj sjednici utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore čijim izmjenama se ostvaruje usaglašavanje sa konvencijama Savjeta Evrope i Ujedinjenih nacija, pravnim standardima Evropskog suda za ljudska prava i drugim međunarodnim dokumentima. U odnosu na zaštitu prava lezbejki, homoseksualaca, biseksualaca, transrodnih, interseksualnih i queer (LGBTIQ) osoba, Vlada je 4. maja 2023. donijela Akcionni plan za sprovođenje Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori za period 2019-2023. za 2023. i usvojila Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za 2022. Aktivnosti iz Akcionog plana su usmjerene na definisanju mjera za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba u Crnoj Gori, dok se u Izveštaju o realizaciji Akcionog plana za 2022. konstatuje da je stepen realizacije zadovoljavajući. U oblasti prava Roma i Egipćana, Vlada je 26. maja 2023. donijela Odluku o obrazovanju Koordinacionog tijela za praćenje sprovođenja Deklaracije partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma/kinja u sklopu procesa proširenja Evropske unije, čiji su zadaci da prati i razmatra sprovođenje Deklaracije u oblasti obrazovanja i predlaže mjere i aktivnosti radi povećanja broja Roma i Egipćana na svim nivoima obrazovanja tj. u oblasti stanovanja, zdravlja, zapošljavanja, rješavanja pravnog statusa, kao i zaštite od diskriminacije. U oblasti manjinskih prava, Vlada je 13. aprila 2023. usvojila Izveštaj o realizaciji Akcionog plana Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021/2022, u kojem je konstatovano da je većina aktivnosti predviđenih akcionim planom realizovana ili da je njihova realizacija u toku, a 11. maja 2023. je usvojila Akcionni plan Strategije manjinske politike 2019/2023. za 2023. kojim su definisane relevantne aktivnosti, indikatori rezultata, nadležne institucije, predviđeni rokovi za realizaciju aktivnosti i finansijsku konstrukciju za realizaciju strateškog dokumenta.

U poglavlju 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost, Crna Gora je nastavila s politikom solidarnosti prema žrtvama oružanog sukoba u Ukrajini, kao i prema evropskim partnerima, kako kroz uvođenje restriktivnih mjera tako i produženjem privremene zaštite licima iz Ukrajine. Potpisan je novi Sporazum o statusu između Crne Gore i Evropske unije o operativnim aktivnostima koje sprovodi Evropska agencija za graničnu i obalsku stražu (Frontex) u Crnoj Gori, koji, između ostalog, predviđa da se službenici Frontex-a mogu angažovati na svim crnogorskim granicama, a ne samo na granicama s EU što je ranije bio slučaj. Nastavljeno je jačanje ukupnih kapaciteta Uprave policije, u prvom redu kroz popunjavanje slobodnih radnih mjesta predviđenih aktom o unutrašnjoj sistematizaciji MUP-a. Kada je u pitanju bilans rezultata na planu borbe protiv organizovanog kriminala, u izvještajnom periodu nijesu registrovana krivična djela protiv života i tijela kao posljedica sukoba OKG, što je rezultat intenziviranih policijskih aktivnosti. Došlo je do lišnja slobode visokorangiranih članova organizovane kriminalne grupe „Kavač“ u Rusiji i na Kosovu, kao i dva lica od kojih je jedan poznat kao „kralj kriptovaluta“.

Kada je u pitanju oblast **migracija i azila**, Vlada je 1. juna 2023. usvojila Izvještaj o realizaciji Strategije o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnu Goru, za period 2021-2025, za 2022, s Akcionim planom za implemetaciju Strategije o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnu Goru, za period 2023-2024. Od ukupnog broja predviđenih aktivnosti za 2021. i 2022. (100), realizovano je 65 aktivnosti, osam aktivnosti nije realizovano, dok je 36 aktivnosti djelimično realizovano.

Nakon što je Vlada donijela Odluku o izmjeni i dopunama Odluke o odobravanju privremene zaštite licima iz Ukrajine koja se ne mogu vratiti u zemlju porijekla zbog oružanih sukoba (7. mart 2023), zaključeni su i novi ugovori o javnim nabavkama, kojima se ovim licima obezbjeđuje ukupno 165 mjesta za centralnu, sjevernu i južnu regiju.

Na planu primjene **međunarodnih restriktivnih mjera**, Odlukom o izmjeni i dopuni Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije povodom situacije u Ukrajini koju je Vlada donijela 15. juna 2023, nastavljeno je usklađivanje s desetim paketom sankcija EU. Dodatno, Vlada je 22. juna 2023. donijela Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije protiv širenja i upotrebe hemijskog oružja. Odlukom se, između ostalog, ograničava ulazak ili prelazak preko teritorije Crne Gore licima koja se dovode u vezu s hemijskim oružjem, a previđa se i zamrzavanje njihove imovine.

U oblasti **vizne politike**, Vlada je 26. aprila 2023. donijela Odluku o privremenom oslobađanju od pribavljanja vize za državljane Kraljevine Saudijske Arabije, shodno kojoj državljani Kraljevine Saudijske Arabije mogu, od 5. maja do 31. oktobra 2023. ulaziti, prelaziti preko teritorije i boraviti u Crnoj Gori do 30 dana, s važećom putnom ispravom, bez vize. Takođe, Vlada je 26. maja 2023. donijela Uredbu o izmjenama i dopuni Uredbe o viznom režimu, kojom se propisuje obaveza posjedovanja vize prilikom ulaska, prelaska preko teritorije i boravka u Crnoj Gori za državljane Republike Ekvador.

U oblasti **vanjskih granica i Šengena**, Vlada je 11. maja 2023. utvrdila Predlog zakona o dopunama Zakona o graničnoj kontroli kojim se stvara pravni osnov za utvrđivanja iznosa troškova naknade za izdavanje pogranične propusnice, odnosno dozvole za pogranični saobraćaj Crne Gore sa susjednim državama. Time su stvoreni uslovi za implementaciju sporazuma o pograničnom saobraćaju sa susjednim državama. Takođe, novi sporazum o statusu između Crne Gore i Evropske unije o operativnim aktivnostima koje sprovodi

Evropska agencija za graničnu i obalsku stražu (Frontex) u Crnoj Gori potpisan je 16. maja 2023. Sporazum omogućava organizovanje zajedničkih operacija i raspoređivanje timova za upravljanje granicom Frontexa u Crnoj Gori. On omogućava sprovođenje operativne aktivnosti na bilo kojem graničnom prelazu i u području granice između graničnih prelaza (a ne samo na granici s EU, kako je to do sada bilo), gdje će poslove granične kontrole, zajedno sa službenicima granične policije Crne Gore, vršiti službenici Frontex-a, uz mogućnost primjene izvršnih ovlaštenja.

Kada je u pitanju **pranje novca i sprečavanje terorizma**, Vlada je 6. aprila 2023. usvojila Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma za period 2022-2025, za 2022. Od 26 aktivnosti planiranih u 2022, 14 je u potpunosti realizovano, devet je djelimično realizovano, dok su tri aktivnosti nerealizovane. U Izveštaju se ističe da je prepoznat značajan napredak u jačanju pravnog okvira u vezi sa terorizmom i s njim povezanim krivičnim djelima, zatim da su unaprijeđeni kadrovski kapaciteti u organima nadležnim za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma te da je ostvareno kadrovsko jačanje u oblasti praćenja sistema restriktivnih mjera.

U oblasti **borbe protiv trgovine ljudima**, Vlada je 26. maja 2023. usvojila Predlog izvještaja o realizaciji preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori.

Kada je u pitanju **bilans rezultata na planu suzbijanja organizovanog kriminala**, u izvještajnom periodu nijesu registrovana krivična djela protiv života i tijela kao posljedica sukoba organizovanih kriminalnih grupa, što je rezultat intenziviranih policijskih aktivnosti. Značajno je lišenje slobode visokorangiranih članova organizovane kriminalne grupe „Kavač“ u Rusiji i na Kosovu, kao i dva lica od kojih je jedan poznat kao „kralj kriptovaluta“. Takođe, u saradnji s međunarodnim partnerima, sprovedene su značajne akcije u cilju suzbijanja struktura organizovanog kriminala koje se bave **krijumčarenjem narkotika** na međunarodnom nivou. O tome svjedoči i krivična prijava uz dvije dopune, po osnovu koje su procesuirana 22 lica, od kojih su dva lica označena kao pripadnici organizovane kriminalne grupe, među procesuiranima je i sedam pripadnika policije, jedan pripadnik Agencije za nacionalnu bezbjednost i jedan predsjednik skupštine lokalne samouprave – javni funkcioner.

U okviru **poglavlja 2 – Sloboda kretanja radnika**, Skupština je 4. aprila 2023. donijela Zakon o potvrđivanju Sporazuma o priznavanju profesionalnih kvalifikacija za doktore medicine, doktore stomatologije i arhitekate u 7 kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini. Realizacija Tvinig projekta MN 29 IPA SO 01 22 „Jačanje kapaciteta Zavoda za zapošljavanje Crne Gore za sprovođenje aktivnih mjera za zapošljavanje, buduće učešće u Evropskom socijalnom fondu (ESF) i podršku u mobilnosti radne snage” je otpočela u aprilu 2023.

U okviru **poglavlja 3 – Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga**, u dijelu zakonodavnog okvira, odnosno usklađivanja sektorskog zakonodavstva, Vlada je 26. aprila 2023. utvrdila Zakon o turizmu i ugostiteljstvu, koji je upućen u skupštinsku proceduru. Kada je u pitanju priznavanje profesionalnih kvalifikacija, Skupština je 4. aprila 2023. donijela Zakon o potvrđivanju Sporazuma o priznavanju profesionalnih kvalifikacija za doktore medicine, doktore stomatologije i arhitekate u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini. U oblasti poštanskih usluga, Vlada je 13. aprila 2023. usvojila Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja poštanske djelatnosti u Crnoj Gori za period 2019-2023, za 2022, i donijela Akcioni plan za sprovođenje Strategije razvoja poštanske djelatnosti u Crnoj Gori za period 2019-2023, za 2023.

U okviru **poglavlja 4 – Sloboda kretanja kapitala**, u skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o platnom prometu („Sl. list CG“, broj 111/22), donijet je set podzakonskih akata: Odluka o obezbjeđivanju pouzdane provjere autentičnosti klijenta i zajedničkim i sigurnim otvorenim standardima komunikacije, Odluka o sigurnosnim mjerama za operativne i sigurnosne rizike povezane sa platnim uslugama („Sl. list CG“, broj 47/23) i Odluka o načinu vođenja registra platnih institucija i registra institucija za elektronski novac („Sl. list CG“, broj 51/23).

U okviru **poglavlja 6 – Privredno pravo**, sprovedena je javna rasprava i održan Okrugli sto (12. jun 2023) u cilju sveobuhvatnije diskusije i unapređenja teksta Nacrta Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privrednim društvima, kao i Nacrta zakona o registraciji privrednih i drugih subjekata. Nakon finalizacije procedure na nacionalnom nivou, oba zakonska akta će biti upućena EK na mišljenje.

U okviru **poglavlja 7 – Pravo intelektualne svojine**, Predlog strategije intelektualne svojine Crne Gore za period 2023-2026. sa Akcionim planom je inoviran u skladu sa sugestijama EK i dostavljen 2. juna 2023. Ministarstvu finansija na mišljenje.

U okviru **poglavlja 8 – Konkurencija**, Vlada je 8. juna 2023. usvojila Uredbu o prestanku važenja Uredbe o uslovima, postupku i kriterijumima za grupno izuzeće od zabrane sporazuma u sektoru osiguranja.

U okviru **poglavlja 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj**, Vlada je 22. juna 2023. usvojila Strategiju razvoja poljoprivrede i ruralnih područja 2023-2028. Akcioni plan, koji predstavlja sastavni dio Strategije, daje detaljan pregled ključnih aktivnosti i mjera kojima će se dostići postavljeni operativni ciljevi, kao i pregled indikatora na osnovu kojih će se pratiti realizacija i vršiti evaluacija postignutih rezultata.

U okviru **poglavlja 12 – Bezbjednost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni nadzor**, usvojen je značajan broj pravilnika važnih za ovo poglavlje i to: Program monitoringa rezidua u hrani životinjskog porijekla i hrani za životinje (br. 002-310/23-2036/2 od 9.V 2023); Program monitoringa nitrata u hrani bilnog porijekla za 2023. („Sl. list CG“, broj 44/23); Program monitoringa rezidua pesticida u hrani bilnog i životinjskog porijekla za 2023. („Sl. list CG“, broj 44/23); Program kontrole mikrobioloških kriterijuma sa proizvodnih površina i opreme u ugostiteljskim objektima (br. 002-310/23-1264 od 3. IV 2023); Program monitoringa kontaminenata u hrani (br. 002-310/23-1259 od 3. IV 2023); Program monitoringa hrane neživotinjskog porijekla stavljene na tržište, koja podliježe pojačanoj kontroli pri uvozu (br. 002-310/23-2036 od 9. V 2023); Program monitoringa kvaliteta meda (br. 002-310/23-1260 od 3. IV 2023); Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za suzbijanje štetnog organizma Aleurocanthus spiniferus (Quaintance) uobliježenim područjima („Sl. list CG“, broj 48/23); Instrukcija za uzimanje uzoraka po Programu „Posebni nadzor Tomato brown rugose fruit virus“ (broj: 004/1-309/23-1464 od 11. IV 2023); Instrukcija fitosanitarnoj inspekciji o uzorkovanju sjemena paradajza i paprike u cilju utvrđivanja prisustva Tomato brown rugose fruit virus – virus smeđe naboranosti ploda paradajza (ToBRFV) (broj: 004/1-309/23-2202 od 18. V 2023); Instrukcija za vizuelni pregled i uzorkovanje biljaka paradajza radi utvrđivanja Ralstonia solanacearum (broj: 004/1-309/23-2206 od 18. V 2023); Lista registrovanih sredstava za zaštitu bilja („Sl. list CG“, broj 53/23) (CELEX: član 57 02009R1107); Program monitoringa uticaja upotrebe pesticida na životnu sredinu za 2023. („Sl. list CG“, broj 44/23); Program monitoringa uređaja za upotrebu pesticida za 2023. („Sl. list CG“, broj 44/23) (CELEX: Prilog II 02009L0128); Program monitoringa održive upotrebe pesticida za 2023. („Sl. list CG“, broj 44/23); Program monitoringa post-registracijske kontrole sredstava za zaštitu bilja za 2023. („Sl. list CG“, broj 44/23); Program monitoringa prometa sredstava za zaštitu bilja za 2023. („Sl. list CG“, broj 44/23); Program kontrolnog ispitivanja sjemenskog materijala za 2023. („Sl. list CG“, broj 37/23); Program kontrolnog ispitivanja sjemenskog i sadnog materijala na GMO za 2023. („Sl. list CG“, broj 37/23); Program kontrolnog ispitivanja matičnih

stabala sadnog materijala za 2023. („Sl. list CG”, broj 37/23) i Program kontrolnog ispitivanja sadnog materijala za 2023. („Sl. list CG”, broj 37/23).

U okviru **poglavlja 13 – Ribarstvo**, Vlada je 13. aprila 2023. utvrdila Predlog zakona o potvrđivanju Međunarodne konvencije o očuvanju tuna koji će omogućiti izvoz ulova tune i tunolikih vrsta na tržište zemalja članica Međunarodne komisije za očuvanje atlantskih tuna (ICCAT). Donijet je Pravilnik o tehničkim uslovima koje treba da ispunjavaju mjesta za prvu prodaju ulovljene ribe i drugih morskih organizama i uslovima i načinu prodaje („Sl. list CG”, broj 38/2023).

Kada je u pitanju **pregovaračko poglavlje 14 – Saobraćajna politika**, 19. maja 2023. u Sloveniji potpisan je Sporazum o pristupanju Crne Gore Pariškom memorandumu, čime je ispunjena jedna od ključnih obaveza iz ovog poglavlja, kao i zahtjeva koji su istaknuti u poslednjim izvještajima Evropske komisije o Crnoj Gori. U oblasti vazdušnog saobraćaja nastavljeno je s usklađivanjem s pravnom tekovinom EU donošenjem sledećih podzakonskih akata: Uredba o dopuni Uredbe o prestanku važenja pojedinih podzakonskih akata („Sl. list CG”, broj 50/23); Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uslovima za upotrebu paraglajdera, dozvolama i organizacijama za osposobljavanje pilota paraglajdera („Sl. list CG”, broj 51/23); Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o certifikaciji plovidbenosti i ekološkoj certifikaciji vazduhoplova i vazduhoplovnih proizvoda, djelova i uređaja i za certifikaciju projektnih i proizvodnih organizacija („Sl. list CG”, broj 51/23). Takođe, Agencija za civilno vazduhoplovstvo je 18. maja 2023, stručnjake, sertifikovala Aerodrom Podgorica.

U **poglavlju 15 – Energetika**, Vlada je 26. aprila 2023. donijela Uredbu o izmjenama Uredbe o naknadi za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i visokoeфикаsne kogeneracije („Sl. list CG”, broj 51/23). Takođe, 26. aprila 2023. je pokrenuto tržište „dan-unaprijed”, čime je trasiran put ka daljem razvoju crnogorskog tržišta električne energije i njegovoj integraciji u tržište Evropske unije i omogućeno da se električnom energijom u Crnoj Gori trguje u skladu sa najboljim evropskim praksama.

U okviru **poglavlja 17 – Ekonomska i monetarna unija**, Vlada je 8. juna 2023. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Centralnoj banci Crne Gore. Predloženim odredbama se postiže potpuno usklađivanje važećeg Zakona sa pravnom tekovinom EU, u skladu sa preporukama Evropske komisije, kao i usklađivanje sa preporukama MMF-a, datim tokom sprovođenja Misije za procjenu zaštitnih mehanizama CBCG.

U okviru **poglavlja 18 - Statistika**, Vlada je 13. aprila 2023. usvojila Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja zvanične statistike 2019-2023. za 2022. i donijela Akcioni plan za 2023. Tokom 2022. realizovano je 25 (72%) od 35 planiranih aktivnosti, kontinuirano se radi na realizaciji pet (14%), dok pet (14%) aktivnosti nije realizovano, a odnose se na razvoj diseminacije i komunikacije podataka u skladu sa potrebama digitalnog društva, kao i rješavanje pitanja poslovnog prostora i povećanja broja zaposlenih. Akcioni plan za 2023. sadrži aktivnosti, indikatore rezultata, nadležne institucije, finansijska sredstva i izvore finansiranja. Vlada je 30. juna 2023. donijela Odluku o visini i rasporedu sredstava popisnim komisijama za finansiranje popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u 2023. U skladu sa Zakonom o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova, Odlukom se raspoređuje dio sredstava obezbijeđenih u budžetu koji se prenosi popisnim komisijama. Za ovu namjenu predviđeno je ukupno 3.207.279 eura.

U okviru **poglavlja 19 – Socijalna politika i zapošljavanje**, Vlada je 4. maja 2023. donijela Akcioni plan za 2023. za implementaciju Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori za period 2019–2023, kao i Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za 2022, koji sadrže detaljan pregled i status realizacije planiranih aktivnosti. Takođe, 11. maja 2023. donijet je Akcioni plan za sprovođenje Strategije manjinske

politike 2019-2023. za 2023. U Skupštini je, u susret 8. aprilu – Međunarodnom danu Roma, održano prvo zasjedanje Romskog parlamenta.

U okviru **poglavlja 20 – Preduzetništvo i industrijska politika**, Vlada je 26. aprila 2023. utvrdila Predlog zakona o turizmu i ugostiteljstvu i isti se nalazi u skupštinskoj proceduri. Kada je u pitanju strateški okvir, Vlada je 30. juna 2023. donijela Strategiju razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća 2023-2027. i Akcioni plan za sprovođenje Strategije razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća 2023-2024, kao i Akcioni plan Strategije razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori 2021-2024, za 2023-2024. Kada je u pitanju implementacija Industrijske politike Crne Gore 2019-2023, što je u direktnoj vezi sa završnim mjerilom u poglavlju 20, Vlada je 22. juna 2023. donijela Akcioni plan za implementaciju Industrijske politike za 2023.

Kada je u pitanju **poglavlje 21 - Trans-evropske mreže**, u okviru inicijative za izmjenu Direktive o uspostavljanju Trans-evropske transportne mreže, prihvaćeni su predlozi Crne Gore, pa je 16. maja 2023. tokom održavanja „Connectivity Summita 2023“, potpisivanjem Sporazuma na visokom nivou, dio indikativnog proširenja sveobuhvatne Trans-evropske transportne mreže na prostoru Zapadnog Balkana postala pruga Podgorica-Nikšić-Čapljina i aerodrom Tivat.

U okviru **poglavlja 22 – Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata**, nakon što je 15. decembra 2022. potpisan Finansijski sporazum za program IPA 2021 opredijeljeno je ukupno 33.517.352,94 eura, od čega je iznos EU sredstava 32.410.000,00 eura, dok je iznos nacionalnog kofinansiranja 1.107.352,94 eura i to u oblastima saobraćaja, životne sredine i poljoprivrede, uz dvije dodatne horizontalne akcije – Instrument za evropsku integraciju i Instrument za sprovođenje reformi. U toku prve polovine 2023. se intenzivno radilo na pripremi tehničke dokumentacije akcija koje su podržane kroz ovaj program. Dodatno, 6. juna 2023. potpisan je Finansijski sporazum za program IPA 2022 i kroz ovaj program EU je izdvojila 37,7 miliona eura za podršku daljim reformama javne uprave i aktivnostima integrisanog upravljanja granicom, zajedno sa horizontalnom akcijom Instrument za evropsku integraciju. Program uključuje dvije budžetske podrške koje će, u vidu tranši – fiksne i varijabilne, za reformu javne uprave i integrisano upravljanje granicom, biti uplaćivane Crnoj Gori u skladu sa ispunjavanjem indikatora koji su definsani u predmetnom finansijskom sporazumu. Kroz program IPA 2023, EU je Crnoj Gori dodijelila 30 miliona eura direktne budžetske podrške za ublažavanje efekata aktuelne energetske krize, izazvane ratom u Ukrajini. S tim u vezi, Finansijski sporazum za program IPA 2023 je potpisan 27. februara 2023, dok je prva tranša od 27 miliona eura uplaćena u državni budžet 23. marta 2023. Tokom februara i marta 2023. održan je niz sastanaka s predstavnicima Delegacije EU i relevantnim resornim ministarstvima u cilju nastavka programiranja programa IPA 2024. Nakon usaglašavanja prioriteta i budžeta akcija, unaprijeđene nacрте akcionih dokumenata smo dostavili Evropskoj komisiji početkom aprila 2023. Ukupan iznos nacrta programa je 34,3 miliona eura.

U dijelu **pregovaračkog poglavlja 27 – Životna sredina i klimatske promjene**, u cilju ispunjenja obaveza iz petog završnog mjerila Evropskoj komisiji je 7. aprila 2023. poslat 14. tromjesečni izvještaj o nivou implementacije mjera o zaštiti Ulcinjske Solane (za period januar-mart). U toku je formiranje upravljačke strukture za Ulcinjsku solanu kroz odabir optimalnog modela upravljanja, koje sprovodi Opština Ulcinj u saradnji s MEPPU. Nadalje, pripremljen je Predlog zakona o upravljanju otpadom je u fazi usaglašavanja sa Evropskom komisijom. U okviru projekta IPA 2016 „Podrška implementaciji i monitoringu upravljanja vodama u Crnoj Gori“, za primjenu Nitratne direktive 91/676/EEZ određene su ranjive zone osjetljive na nitate iz poljoprivrednih izvora, urađen je Akcioni program sa mjerama za zaštitu voda od zagađenja iz poljoprivrednih izvora. U oblasti upravljanja hemikalijama, pripremljen je Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o biocidnim proizvodima koji je dobio saglasnost EK i za koji se očekuje utvrđivanje na Vladi. Izrađen je informativni materijal (brošure i flajeri) u saradnji sa Evropskom agencijom za hemikalije (ECHA) i Univerzitetom Crne Gore, isti je dostupan korisnicima u elektronskom obliku <https://epa.org.me/help-desk/>.

U oblasti klimatskih promjena, pripremljen je nacrt novog Zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena koji će omogućiti dalje usklađivanje s pravnom tekovinom EU, posebno funkcionisanju sistema trgovanja emisijama (EU ETS), u skladu sa EU ETS Direktivom 2003/87/EZ i njenim izmjenama, kao i monitoringu i izvještavanju, akreditaciji i verifikaciji, registru Unije, besplatnoj dodjeli i aukciji.

U okviru **poglavlja 28 – Zaštita potrošača i zdravlja**, Vlada je 26. aprila 2023. utvrdila Predlog zakona o turizmu i ugostiteljstvu kojim je prenijeta Direktiva 2015/2302 o putovanju u paket aranžmanima i povezanim putnim aranžmanima čime je nastavljeno s ispunjavanjem obaveza iz prvog završnog mjerila. Nadalje kada je u pitanju oblast javnog zdravlja Vlada je 18. maja 2023. usvojila Program kontrole upotrebe duvanskih proizvoda u Crnoj Gori 2023-2025. sa Akcionim planom 2023-2025.

U **poglavlju 29 – Carinska unija**, Vlada je 18. maja 2023. donijela Odluku o obrazovanju Savjeta za trgovinske olakšice, koji će biti zadužen za planiranje i koordinaciju reformi iz oblasti trgovinskih olakšica, kao i praćenje primjene Sporazuma o trgovinskim olakšicama STO, CEFTA Dodatnog protokola 5 i drugih bilateralnih i multilateralnih sporazuma iz ove oblasti. Projekti za unapređenje carinskog sistema se sprovode planiranom dinamikom.

U okviru **poglavlja 30 – Vanjski odnosi**, Vlada je donijela Odluku o obrazovanju Savjeta za trgovinske olakšice. Vlada je 20. aprila 2023. donijela Odluku o utvrđivanju Nacionalne kontrolne liste robe dvostruke namjene („Sl. list CG”, broj 53/23), u koju je prenijeta Delegirane regulative 2023/996 o listi robe dvostruke namjene. Takođe, 20. aprila 2023. Vlada je donijela Odluku o izmjenama odluke o kontrolnoj listi za izvoz i uvoz robe („Sl. list CG”, broj 55/23). U odnosu na revizioni proces Regionalne konvencije o Pan-Euro-Mediterranskim preferencijalnim pravilima porijekla, Crna Gora je na 14. sastanku Zajedničkog komiteta konvencije održanom 14. juna 2023. podržala usvajanje revidiranog teksta PEM Konvencije, a u cilju njegovog konačnog usvajanja na sastanku Zajedničkog komiteta. Crna Gora ove godine predsjedava Sporazumom CEFTA.

U okviru **poglavlja 31 – Vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika**, Crna Gora se kontinuirano usaglašava sa zajedničkom vanjskom i bezbjednosnom politikom EU. U periodu 1. april–15. jun 2023, Vlada je donijela sljedeće odluke o uvođenju restriktivnih mjera: Odluku o izmjenama i dopuni Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije u odnosu na djelovanja koja podrivaju ili ugrožavaju teritorijalni integritet, suverenitet i nezavisnost Ukrajine (26. april 2023); Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije zbog teških kršenja i povreda ljudskih prava (6. april 2023); Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera, utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije, s obzirom na stanje u Republici Gvineji (26. maj 2023) i Odluku o prestanku važenja Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije u odnosu na djelovanja koja podrivaju ili ugrožavaju teritorijalni integritet, suverenitet i nezavisnost Ukrajine (26. maj 2023).

Nadalje, Vlada je 26. aprila 2023. donijela Odluku o osnivanju Interresorne komisije za suprotstavljanje hibridnim prijetanjama, kako bi unaprijedila aktivnosti u toj oblasti na nacionalnom nivou i vršila monitoring i analizu hibridnih aktivnosti i pratila implementaciju preuzetih obaveza u skladu sa strateškim dokumentima usvojenim u toj oblasti. Regionalni centar za sajber bezbjednost i razvoj sajber kapaciteta zvanično je započeo rad 8. maja 2023. kada je organizovana i prva obuka na temu sajber higijene.

U okviru **poglavlja 32 – Finansijski nadzor**, u dijelu zaštite finansijskih interesa EU, u cilju unapređenja administrativnih kapaciteta Crne Gore i znanja IPA službenika u oblasti upravljanja nepravilnostima, AFCOS kancelarija je održala pet seminara/obuka na temu upravljanja i kontrole nepravilnosti i prevara kada je u pitanju realizacija projekata finansiranih iz IPA fondova, što će uticati i na napredak u poglavlju 32. U skladu

sa potpisanim sporazumima nastavljena je saradnja i razmjena informacija sa ECB, EC DG/ECFIN, kao i drugim međunarodnim institucijama po pitanju zaštite eura od falsifikovanja.

U okviru **poglavlja 33 – Finansijske i budžetske odredbe**, u maju 2023. upravni odbor Projekta „Unaprjeđenje sistema sopstvenih sredstava EU u Crnoj Gori“ usvojio je finalni izvještaj, nakon čega je održana završna konferencija kojoj je uz prisustvo Delegacije EU u CG i relevantnih institucija prezentovan napredak na uspostavljanju sistema sopstvenih sredstava EU u Crnoj Gori.

2.1. Informisanje javnosti o procesu pristupanja Evropskoj uniji

Kada je riječ o sprovođenju Strategije informisanja, odnosno informisanju javnosti o procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, u izvještajnom periodu su realizovane sljedeće aktivnosti:

<p>7. aprila 2023. – održan Forum „Pitaj ministra!“</p>	<p>Povodom obilježavanja 4. aprila, Dana studenata, Generalni sekretarijat Vlade, u saradnji sa Ministarstvom evropskih poslova, Ministarstvom ekonomskog razvoja i turizma, Ministarstvom nauke i tehnološkog razvoja i Ministarstvom zdravlja, organizovao je, šesti po redu, Forum „Pitaj ministra!“. Cilj organizacije Foruma je afirmacija snažnije uključenosti mladih u proces pristupanja EU, unaprjeđenje javnih politika i razvoj crnogorskog društva.</p> <p>Događaj je otvorio predsjednik Vlade Dritan Abazović, a u neformalnom razgovoru sa studentima su učestvovali: Ana Novaković Đurović, ministarka ekologije, prostornog planiranja i urbanizma i rukovoditeljka radom Ministarstva evropskih poslova, Goran Đurović, ministar ekonomskog razvoja i turizma, Biljana Šćepanović, ministarka nauke i tehnološkog razvoja, i Dragoslav Šćekić, ministar zdravlja.</p>
<p>26. aprila 2023. – objavljen konkurs za učenike crnogorskih osnovnih škola „ZAMISLI BUDUĆNOST“</p>	<p>Generalni sekretarijat Vlade – Sektor za informisanje javnosti o Evropskoj uniji i procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji raspisao je konkurs za učenike crnogorskih osnovnih škola povodom obilježavanja Dana Evrope. Zainteresovanim osnovcima se na ovaj način pružila mogućnost da, na kreativan način, kroz likovni rad, video ili fotografiju prikažu kako vide budućnost Crne Gore i njenih građana u EU i osvoje vrijedne nagrade – tri bicikla.</p>
<p>9. maja 2023. – objavljen dvadesettreći broj Biltena Ministarstva evropskih poslova</p>	<p>Dvadesettreći broj Biltena o evropskoj integraciji predstavlja najvažnije događaje i aktivnosti u procesu pristupanja EU koji su održani i sprovedeni tokom četvrtog kvartala 2022.</p>
<p>19. maja 2023. – odabrani pobjednici konkursa „Zamisli budućnost“</p>	<p>Isra Mollabeqiri, učenica OŠ „Boško Strugar“ iz Ulcinja, Ćina Preradović, učenica OŠ „Milorad Musa Burzan“ iz Podgorice, i Ksenija Knežević učenica OŠ „Boško Strugar“, pobjednice su konkursa „Zamisli budućnost“, koji je, povodom Dana Evrope, organizovao Generalni sekretarijat Vlade. One su poslale likovne radove kojima su predstavile svoje viđenje budućnosti Crne Gore kao članice Evropske unije.</p>

	Na konkurs, koji je bio otvoren od 26. aprila do 12. maja 2023, prijavilo se 159 učenika i učenica koji su poslali svoje radove u formi likovnog rada, videa i fotografije.
30. maja 2023. – organizovan događaj „Mentalna ekologija“	Događaj je organizovao Generalni sekretarijat Vlade, uz podršku Ministarstva prosvjete, a u okviru obilježavanja Mjeseca Evrope. Na događaju su učestvovali učenici osnovnih škola „Sutjeska“, „Savo Pejanović“ i „Milorad Musa Burzan“. Sa podgoričkim osnovcima, o važnosti zaštite životne sredine, razgovarala je ministarka ekologije prostornog planiranja i urbanizma Ana Novaković Đurović, zajedno sa vizuelnom umjetnicom Milenom Živković, profesoricom književnosti Nadom Martinović i teoretičarkom umjetnosti Teodorom Trivundžom.
31. maja 2023. – organizovan događaj „U zdravom tijelu – zdrav duh“	Događaj je organizovao Generalni sekretarijat Vlade, uz podršku Ministarstva prosvjete, a u okviru obilježavanja Mjeseca Evrope. Na događaju su učestvovali učenici osnovnih škola „Sutjeska“, „Savo Pejanović“ i „Milorad Musa Burzan“. Sa osnovcima su razgovarali ministarka Ana Novaković Đurović, državna sekretarka Ministarstva sporta i mladih Neda Ojdanić i generalni direktor za sport Zoran Jojić, kao i proslavljeni cmogorski sportisti i sportistkinje: rukometašica Milena Raičević, odbojkašica Nikoleta Perović, rukometaš Vuk Latković, vaterpolista Stefan Vidović i bokser Viktor Mihailović.
21. juna 2023. – uručene nagrade pobjednicama konkursa „Zamisli budućnost“	Generalni sekretar Vlade, Boris Marić i državna sekretarka u Ministarstvu evropskih poslova, Milena Žižić uručili su nagrade pobjednicama konkursa „Zamisli budućnost“. Konkurs je, povodom Mjeseca Evrope, raspisao Generalni sekretarijat Vlade.

2.2. Aktivnosti Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore u pregovaračkom procesu

U izvještajnom periodu nijesu organizovane sjednice Odbora za evropske integracije, a glavna aktivnost Odbora bila je usmjerena ka parlamentarnoj diplomatiji i regionalnoj saradnji.

U okviru parlamentarne dimenzije švedskog predsjedavanja Savjetu EU, održano je plenarno zasijedanje Konferencije odbora za evropske poslove parlamenata zemalja članica EU (COSAC), koje je organizovano u Stokholmu 15. i 16. maja 2023. Na dnevnom redu sastanka bile su diskusije o prioritetima švedskog predsjedavanja Savjetu EU, jedinstvenom tržištu EU, zelenoj tranziciji i situaciji u Ukrajini. Odbor za evropske integracije su na zasijedanju predstavljali članovi Odbora Dragan Krapović, Milosava Paunović i Amer Smailović.

3. Sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju

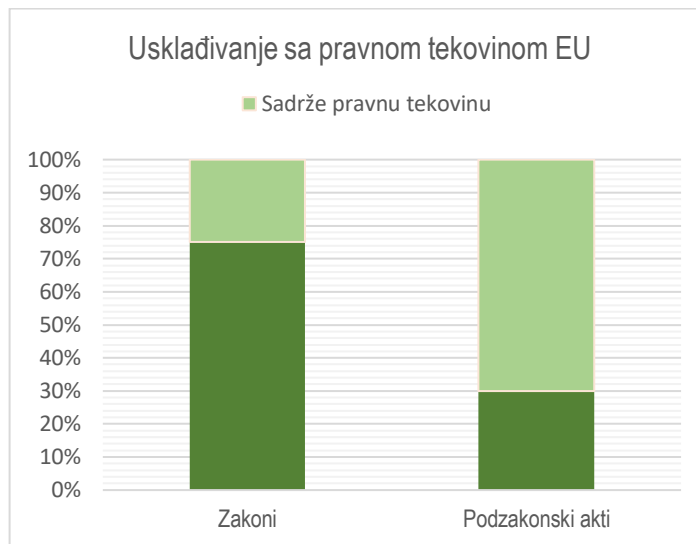
Pododbor za unutrašnje tržište i konkurenciju između Crne Gore i Evropske komisije održan je 20. juna 2023. u Podgorici. Tom prilikom su predstavnici crnogorskih institucija predstavili rezultate ostvarene u oblastima prava osnivanja preduzeća i pružanja usluga, kretanja kapitala, javnih nabavki, privrednog prava, prava intelektualne svojine, konkurencije, finansijskih usluga i zaštite potrošača i zdravlja, ostvarenim od prethodnog sastanka koji je održan u junu 2022.

4. Usklađivanje zakonodavstva s pravnom tekovinom EU

Tokom drugog kvartala 2023. godine, Ministarstvo evropskih poslova dalo je mišljenje na 22 prijedloga propisa, od čega je 12 zakona i 10 podzakonskih akata.

Od ukupnog broja datih mišljenja u izvještajnom periodu, 10 akata sadrži pravnu tekovinu EU, od čega 3 zakona i 7 podzakonskih akata.

U tabeli ispod dat je pregled svih predloga akata koji sadrže pravnu tekovinu, a na koje su data mišljenja tokom navedenog izvještajnog perioda.

1.	Predlog zakona o turizmu i ugostiteljstvu	MER
2.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore	MPA
3.	Predlog zakona o dopuni Zakona o graničnoj kontroli	MUP
4.	Predlog uredbe o izmjenama Uredbe o viznom režimu	MVP
5.	Predlog odluke o izmjeni Odluke o privremenom oslobađanju od pribavljanja vize za državljane Kraljevine Saudijske Arabije	MVP
6.	Predlog odluke o izmjenama i dopuni Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije u odnosu na djelovanja koja podrivaju ili ugrožavaju teritorijalni integritet, suverenitet i nezavisnost Ukrajine	MVP
7.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Republici Gvineji	MVP
8.	Predlog odluke o privremenom oslobađanju od pribavljanja vize za imaoce važećih stranih putnih isprava sa dozvolom boravka u Ujedinjenim Arapskim Emiratima	MVP
9.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije protiv širenja i upotrebe hemijskog oružja	MVP
10.	Predlog odluke o izmjenama i dopuni Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije 2014/119/ZVBP od 5. marta 2014. godine, 2015/143/ZVBP od 29. januara 2015. godine, 2015/364/ZVBP od 5. marta 2015. godine, 2015/876/ZVBP od 5. juna 2015. godine i 2015/1781/ZVBP od 5. oktobra 2015. godine i 2016/318/ZVBP od 4. marta 2016. godine i 2017/381/ZVBP od 3. marta 2017. godine i 2018/333/ZVBP od 5. marta 2018. godine i 2019/354/ZVBP od 4. marta 2019. godine i 2020/373/ZVBP od 5. marta 2020. godine i 2021/394/ZVBP od 4. marta 2021. godine i 2022/376/ZVBP od 3. marta 2022. godine povodom situacije u Ukrajini	MVP

5. Instrument pretpristupne podrške – IPA

5.1. IPA II (2014–2020)

Tokom izvještajnog perioda, nastavljen je rad na sprovođenju preostalih akcija koje su obuhvaćene programima IPA 2016, IPA 2017 i IPA 2018 i intenziviran rad na pripremi projektne i tenderske dokumentacije za program IPA 2020, čiji rok za ugovaranje ističe u avgustu 2023.

Po pitanju IPARD-a II, tokom II kvartala 2023. godine, nastavljen je rad na ugovaranju, realizaciji i isplati sredstava projekata koji su ili će biti ugovoreni kroz objavljene javne pozive za akreditovane mjere Programa razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD II 2014–2020.

5.2. IPA III (2021–2027)

Kada je nova finansijska perspektiva u pitanju, 6. juna 2023. potpisan je Finansijski sporazum za program IPA 2022 i kroz ovaj program EU je izdvojila 37,7 miliona eura za podršku daljim reformama javne uprave i aktivnostima integrisanog upravljanja granicom, zajedno sa horizontalnom akcijom Instrument za evropsku integraciju. Program uključuje dvije budžetske podrške koje će, u vidu tranši – fiksne i varijabilne, za reformu javne uprave i integrisano upravljanje granicom, biti uplaćivane Crnoj Gori u skladu sa ispunjavanjem indikatora koji su definsani u predmetnom finansijskom sporazumu. Pored ovog programa, intenzivno se radi na pripremi tehničke dokumentacije akcija koje su podržane kroz program IPA 2021.

Ujedno je nastavljeno sa programiranjem IPA III finansijske perspektive, sa fokusom na programiranju programa IPA 2024. S tim u vezi, tokom aprila 2023, Ministarstvo evropskih poslova je dostavilo Evropskoj komisiji unaprijedene nacрте akcionih dokumenata za ovaj program. Ukupan iznos nacрта programa je 34,3 miliona eura.

Istovremeno, tokom izvještajnog perioda nastavljen je rad na izradi nacрта operativnih programa (OP) za period 2024–2027 za oblasti: 1) Životna sredina i 2) Zapošljavanje i spocijalne politike. S tim u vezi, tokom prethodnih mjeseci održan je niz sastanaka sa predstavnicima resornih ministarstava u cilju, prije svega, definisanja konkretne strukture budućih OP, a zatim i aktivnosti koje će biti podržane kroz njih.

Budući da je jedna od oblasti koja je kroz IPA-u III podržana i oblast poljoprivrede i ruralnog razvoja (IPARD III), deseti sastanak IPARD II Nadglednog odbora i Prvi sastanak IPARD III Nadglednog odbora održan je 1. juna 2023. Peti Javni poziv Programa Evropske unije za poljoprivredu i ruralni razvoj IPARD II za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ objavljen je 15. maja i trajao je do 15. juna 2023. Kroz javni poziv podrška se mogla ostvariti isključivo za nabavku namjenske opreme i mehanizacije.

Dodatno, prvi polugodišnji sastanak Sektorskog nadglednog odbora u 2023. godini za programe u okviru finansijskih perspektiva IPA II i IPA III, u vidu dvodnevni sastanaka za sektore Demokratija i upravljanje, Vladavina prava i temeljna prava i Obrazovanje, zapošljavanje i socijalne politike, kao i za sektore Životna sredina i klimatska akcija, Saobraćaj, Konkurentnost i inovacije i Poljoprivreda i ruralni razvoj, održan je 29, odnosno 30. juna 2023.

Programi Višekorisničke Ipe

Tokom izvještajnog perioda, nastavljene su redovne aktivnosti na sprovođenju dosadašnjih i programiranju programa Višekorisničke IPA-e 2022 i 2023. Dodatno, redovni koordinacioni sastanak je

održan 15. i 16. juna 2023, na kome se raspravljalo o nacrtu programa za 2024. godinu. Za ovaj program, EK je opredijelila indikativno 133,4 miliona eura i programom je predloženo više akcija, koje će u narednom periodu biti predmet dodatnog usaglašavanja i definisanja i čije usvajanje se očekuje do kraja 2023.

Zapadnobalkanski investicioni okvir (ZIO)

Crnoj Gori su na sastanku Operativnog odbora Zapadnobalkanskog investicionog okvira, održanom 30. juna 2023. u Oslu odobrena sredstva za tri projekta kroz 29. poziv za tehničku podršku u pripremi projektne dokumentacije koji se odnose na sektor energetike i saobraćaja i to:

- Pripremu glavnog projekta, studije zaštite životne sredine i ostale tenderske dokumentacije za željeznički koridor R2 Crna Gora- Albanija, za dionicu od Podgorice do granice sa Albanijom u iznosu od 2,6 miliona eura;
- Pripremu glavnog projekta, studije zaštite životne sredine i ostale tenderske dokumentacije za rehabilitaciji tunela Sozina na željezničkom koridoru R2, dionica Bar-Vrbnica u iznosu od 0,9 miliona eura;
- Izradu studije izvodljivosti i studije zaštite životne sredine za 400 kV interkonekciju Brezna–Crkvičko Polje–Sarajevo 20 (do granice sa Bosnom i Hercegovinom) sa izgradnjom nove 400/220 kV podstanice Crkvičko Polje i konekcije sa hidroelektranom Piva u iznosu od 1,9 milion eura.

Od predloženih 5 aplikacija kroz 8. poziv za sufinansiranje investicija za sprovođenje infrastrukturnih projekata, Ministarstva kapitalnih investicija (3), Ministarstva pravde (1) i Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma (1) nijedna nije podržana na sastanku Operativnog odbora Zapadnobalkanskog investicionog okvira, održanom 30. juna 2023. u Oslu.

Dodatno, Operativni odbor ZIO je na istom sastanku donio odluku o raspisivanju 9. poziva za sufinansiranje investicija za sprovođenje infrastrukturnih projekata. Raspisani poziv je, zbog usmjerenja politike EU na zelenu agendu i vidove saobraćaja sa manjim uticajem na životnu sredinu, raspisan kao ograničen i to na kofiansiranje projekata u oblasti željezničke infrastrukture, uključujući signalizaciju i telekomunikacije. Predlozi projekata koji budu podnijeti u okviru ovog poziva moraju se odnositi na koridore sa Glavne saobraćajne mreže, uključujući i njeno skorašnje proširenje. Rok za podnošenje projektnih prijava je 8. septembar 2023, a maksimalna stopa kofinansiranja bespovratnim sredstvima EU iznosi 50%.

Programi EU

Tokom izvještajnog perioda, nastavljeno je učešće u programima unije za koje su potpisani sporazumi o učešću između Crne Gore i EK. Do sada su potpisani sporazumi za programe **Horizont Evropa**, **Kreativna Evropa**, **Erasmus+**, **Program za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI)** u okviru Evropskog socijalnog fonda+ (ESF+), **Program jedinstvenog tržišta**, **CUSTOMS** i **FISCALIS**. Za programe **Gradani, jednakost, prava i vrijednosti** i **EU4Health** pregovori za učešće u ovim programima su započeti i očekuje se da budu završeni do kraja 2023.

Za program **Digitalna Evropa** se očekuje potpisivanje finalne verzije sporazuma o učešću između Crne Gore i EK u trećem kvartalu 2023..

Regionalna i teritorijalna saradnja

U okviru **programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija**, tokom izvještajnog perioda u realizaciji je bilo pet projekata podržanih kroz Dugi poziv. U periodu od 19. maja do 7. jula 2023. sproveden

je treći ciklus monitoring posjeta projektima koji su ugovoreni u okviru Drugog poziva koje su imale za cilj nadgledanje implementacije projekata kao i podršku korisnicima.

Ukupno 6 projekata, ukupne vrijednosti oko 2,5 miliona eura ugovorenih u okviru Trećeg poziva za podnošenje predloga projekata započeli su sa implementacijom koja će trajati od 18 do 30 mjeseci.

Tokom izvještajnog perioda pripremljen je Finalni izvještaj za finansijsku alokaciju 2014 (zatvaranje) koji je odobren od strane ZON-a kroz pisanu proceduru koja je otvorena 20. a zatvorena 27. juna 2023. nakon čega je Finalni izvještaj poslat Evropskoj komisiji. Pored toga, Finalni izvještaj za finansijsku alokaciju 2015 je pripremljen i poslat u Ministarstvu evropskih poslova (MEP) 30. juna 2023. MEP je nakon predgleda izvještaja i sitnih tehničkih korekcija poslao izvještaj na komentare kolegama u Albaniji i kolegama u Ministarstvu finansija Crne Gore 5. jula 2023. Rok za dostavljanje ovog izvještaja Evropskoj komisiji je 28. jul 2023.

Četvrti poziv za podnošenje prijedloga projekata koji je objavljen 17. marta 2023. u okviru koga je dostupno oko 2,8 miliona eura je bio otvoren do 30. juna 2023, a potencijalni korisnici su imali priliku da apliciraju sa projektima iz oblasti turizma i kulturnog i prirodnog nasljedja, zaštite životne sredine kao i zapošljavanja i socijalne i kulturne inkluzije.

Takođe, tokom izvještajnog perioda završena je izrada tri verzije petnaestominutnog promotivnog filma pod nazivom "Promocija ekoturizma na teritoriji Crne Gore, Albanije i Kosova" (na crnogorskom, albanskom i engleskom jeziku) koji je premijerno prikazan u Crnoj Gori 18. maja 2023. Film ima za cilj da promoviše sve projekata iz oblasti turizma sprovedene u okviru programa prekogranične saradnje sa Albanijom i Kosovom.

Sastanak Nacionalnih IPA koordinatora Crne Gore i Albanije održan je u prostorijama Ministarstva evropskih poslova, 13. aprila 2023. U ime Ministarstva evropskih poslova Crne Gore (MEP) sastanku su prisustvovali državna sekretarka i nacionalna IPA koordinatorka Milena Žižić, generalni direktor u Direktoratu za evropske fondove i rukovodilac Operativne strukture Bojan Vujović i projektni službenik na programu Crna Gora – Albanija Nikola Đonović. Na sastanku se razgovaralo o neophodnim koracima kako bi se blagovremeno završilo ugovaranje IPA-e II, kao i budućim projektima, IPA-i III, te saradnji dvije zemlje u okviru ovog ali i drugih programa prekogranične i teritorijalne saradnje, i to iz oblasti ekonomskog razvoja, lokalnog razvoja, zaštite i unapređenja životne sredine, turizma i kulture.

27. aprila 2023. u Prostorijama MEP-a je održan sastanak sa revizorima Evropske komisije (DG NEAR) koji je imao za cilj sagledavanje statusa struktura i procedura u vezi sa IPA III Programom Crna Gora -Albanija.

Predstavnici Operativne strukture Programa i Zajedničkog tehničkog sekretarijata uzeli su učešće na 9-om Regionalnom forumu u Strugi, 11. i 12. maja 2023. koji je organizovan od strane regionalnog projekta CBIB 3+.

Tokom izvještajnog perioda pripremljen je Finalni izvještaj (narativni i finansijski) za projekat „Tehnička podrška upravljanju bilateralnim programima prekogranične saradnje Crna Gora-Albanija i Crna Gora-Kosovo" (TAGC 409 185), koji je nakon odobrenja od strane Upravnog odbora Projekta tehničke podrške, poslat Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori 30. juna 2023. Sastanak Upravnog odbora Projekta tehničke podrške je održan 23. juna 2023. Tokom ovog sastanka odobren je Finalni narativni izvještaj za TAGC 409 185; dogovoreni su okvirni datumi za naredne korake u vezi sa 4. pozivom u okviru MNE-ALB programa; budući adendum za TAGC 428 797 je dogovoren i treba ga pripremiti; članovi UOP-a su se složili

sa predloženim terminima za posjete opštinama i monitoring posjete projektima ugovorenim u okviru 3-ih poziva oba programa.

U cilju promocije programa, projekata i njihovih rezultata, pripremljeno je i distribuirano XVI izdanje biltena „Unapređivanje saradnje“.

Kada je riječ o **Programu prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo**, tokom izvještajnog perioda u realizaciji je bilo tri projekta podržanih kroz Dugi poziv. U periodu od 1. juna do 7. jula 2023. sproveden je četvrti ciklus monitoring posjeta projektima koji su ugovoreni u okviru Drugog poziva koje su imale za cilj nadgledanje implementacije projekata kao i podršku korisnicima.

U okviru Trećeg poziva za podnošenje predloga projekata ugovoreno je ukupno 11 projekata. Ugovaranjem ovih 11 projekata, iznos dostupan u okviru Trećeg poziva je u cjelosti ugovoren. Ugovoreni projekti će sprovoditi aktivnosti u oblastima zapošljavanja i socijalne i kulturne inkluzije, zaštite životne sredine kao i turizma i kulturnog i prirodnog nasljedja.

Takođe, tokom izvještajnog perioda završena je izrada tri verzije petnaestominutnog promotivnog filma pod nazivom “Promocija ekoturizma na teritoriji Crne Gore, Albanije i Kosova” (na crnogorskom, albanskom i engleskom jeziku) koji je premijerno prikazan u Crnoj Gori 18. maja 2023 u Evropskoj kući u Podgorici. Film ima za cilj da promoviše sve projekata iz oblasti turizma sprovedene u okviru programa prekogranične saradnje sa Albanijom i Kosovom.

Predstavnici Operativne strukture Programa i Zajedničkog tehničkog sekretarijata uzeli su učešće na 9-om Regionalnom forumu u Strugi, 11. i 12. maja 2023. koji je organizovan od strane regionalnog projekta CBIB 3+.

Tokom izvještajnog perioda pripremljen je Finalni izvještaj (narativni i finansijski) za projekat „Tehnička podrška upravljanju bilateralnim programima prekogranične saradnje Crna Gora-Albanija i Crna Gora-Kosovo” (TAGC 409 185), koji je nakon odobrenja od strane Upravnog odbora Projekta tehničke podrške, poslat Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori 30. juna 2023. Sastanak Upravnog odbora Projekta tehničke podrške je održan 23. juna 2023. Tokom ovog sastanka odobren je Finalni narativni izvještaj za TAGC 409 185; dogovoreni su okvirni datumi za naredne korake u vezi sa 4. pozivom u okviru MNE-ALB programa; budući adendum za TAGC 428 797 je dogovoren i treba ga pripremiti; članovi UOP-a su se složili sa predloženim terminima za posjete opštinama i monitoring posjete projektima ugovorenim u okviru 3-ih poziva oba programa.

U cilju promocije programa, projekata i njihovih rezultata, pripremljeno je i distribuirano XVI izdanje biltena „Unapređivanje saradnje“

U okviru **Programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora**, završeno je sprovođenje tri projekta Prvog poziva i 11 projekata Drugog poziva. U toku je sprovođenje jednog projekta Drugog poziva i realizacija pet projekata koji su ugovoreni u okviru Trećeg poziva, ukupne vrijednosti 2,62 miliona eura. Projekti se sprovode u oblastima zapošljavanja, mobilnosti radne snage, zaštite životne sredine, i ublažavanja efekata klimatskih promjena.

U izvještajnom periodu održan je Prvi sastanak Zajedničkog odbora za nadgledanje IPA III programa, 4. aprila 2023. u Sarajevu. Članovi Odbora su donijeli odluku o objavi Prvog poziva u okviru IPA III programa, fokusiranog na oblast promocije turizma i kulturne i prirodne baštine. Pozivu je prethodio niz promotivnih događaja, s ciljem dizanja svijesti i upoznavanja javnosti sa mogućnostima koje Program nudi. U Crnoj Gori održana su dva promotivna događaja: u Nikšiću 8. maja i Kolašinu 16. maja 2023, dok su Bosni i Hercegovini

održani tri promotivna događaja: u Bileći 17. maja, Širokom brijegu 18. maja i Konjicu 19. maja 2023. Poziv za dostavljanje projektnih predloga je objavljen 5. juna 2023, nakon čega su održana dva Info dana: u Sarajevu 12. juna i Nikšiću 14. juna 2023.

Takođe, održana su tri sastanka Operativnih struktura programa: 4. aprila i 7. juna Sarajevu i 17. juna 2023. putem video linka.

Nastavljene su redovne aktivnosti na sprovođenju programa 2014 – 2020 i Ugovora o tehničkoj podršci br. 2021/429-362 započetog 1. septembra 2022, sa rokom implementacije do 31. avgusta 2023. Pripremljen je nacrt Adenduma postojećeg ugovora, s ciljem njegovog produženja do 30. septembra 2023, kako bi se iskoristila do sada neutrošena sredstva i optimizirala projektna potrošnja.

Vlada Crne Gore je, na sjednici održanoj 13. aprila 2023, razmotrila i usvojila Informaciju o Finansijskom sporazumu između Evropske komisije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine koja se odnosi na Program prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina - Crna Gora 2021-2027, sa Predlogom sporazuma koje je dostavilo Ministarstvo evropskih poslova. Vlada je zaključcima prihvatila Predlog Sporazuma i ovlastila državnu sekretarku i nacionalnu IPA koordinatorku dr Milenu Žižić da u ime Vlade Crne Gore potpiše navedeni Sporazum. I pored činjenice da je Vlada Crne Gore razmotrila i prihvatila Finansijski sporazum za ovaj program, zbog kompleksne procedure usvajanja od strane više nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini, njegovo stupanje na snagu se očekuje tek u decembru 2023.

Pripremljen je nacrt Prvog ugovora o tehničkoj podršci za finansijsku perspektivu 2021 – 2027, koji je poslat na razmatranje i odobrenje Ugovornom tijelu programa – Delegaciji EU u Bosni i Hercegovini 19. juna 2023.

Tokom izvještajnog perioda održana je i Finalna konferencija IPA II programa 7. juna 2023. u Sarajevu.

U okviru **Programa prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora** nastavljeno je sprovođenje šest od devet ugovorenih projekata u okviru Drugog poziva, ukupne vrijednosti 2,5 miliona eura. Dva projekta su dobila produženje bez dodatnih troškova. U okviru Trećeg poziva ugovoreno je šest projekata ukupne vrijednosti 1,9 miliona eura, koji su realizovani u ovom periodu, dok se ugovaranje preostalih projekata očekuje u narednom kvartalu. Tokom izvještajnog perioda realizovano je šest monitoring posjeta projektima, četiri projektima iz Drugog poziva i dvije posjete projektima iz Trećeg poziva, kao i dvije terenske posjete Kontrolnog tijela u cilju verifikacije troškova nastalih od strane korisnika. U cilju promocije programa i prekogranične saradnje predstavnici Zajedničkog tehničkog sekretarijata su prisustvovali Regionalnom forumu, koji je održan u okviru regionalnog CBIB+ projekta u Strugi, Makedonija.

U okviru Interreg IPA programa prekogranične saradnje **Hrvatska-Bosna i Hercegovina-Crna Gora**, do kraja izvještajnog perioda završeno je ukupno 29 projekata Drugog poziva i nastavljeno sprovođenje preostalih 6 projekata (Cooper, Eri-Health, Responsa, ER2=S2, Smart Schools2, Inclusive play). Prvi poziv za Interreg VI-A IPA program Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora, koji se sprovodi u okviru finansijske perspektive 2021-2027, objavljen je 3. maja 2023. Rok za prijavu ističe 2. avgusta tekuće godine. Ukupna sredstva opredijeljena od strane Evropske unije za ovaj poziv iznose 41.095.300,00 eura. Pozivom su obuhvaćena sva četiri programska prioriteta i 6 specifičnih ciljeva, koji se odnose na istraživanja i inovacije, energetska efikasnost, prilagođavanje klimatskim promjenama, cirkularnu ekonomiju, zdravstvo i turizam i kulturu. Tim povodom, a u cilju informisanja potencijalnih aplikanata o pravilima i uslovima za prijavljivanje projektnih predloga, u Crnoj Gori su održana dva info dana, 17. maja u Podgorici, odnosno 18. maja u Budvi. Takođe, 21. Tehnički sastanak između Upravljačkog tijela i nacionalnih tijela država učesnica programa na temu definisanja načina pripreme i finansiranja projekata od strateškog značaja održan je 19.

maja u Budvi. Dodatno, tokom izvještajnog perioda usaglašen je sadržaj Finansijskog sporazuma za Interreg VI-A IPA program Hrvatska-Bosna i Hercegovina-Crna Gora za period 2021-2027 i pripremljena Informacija za Vladu povodom istog, kao i sadržaj Sporazuma o sprovođenju Interreg VI-A IPA programa Hrvatska-Bosna i Hercegovina-Crna Gora 2021-2027.

Kada je riječ o **Interreg IPA programu prekogranične saradnje za Italiju, Albaniju i Crnu Goru 2014-2020**, 32 projekta koji su odobreni i ugovoreni u okviru prvog poziva su završeni, dok se završetak 8 tematskih projekata očekuje do kraja tekuće godine. Od 40 projekata koji su odobreni u okviru drugog poziva, crnogorski partneri učestvuju u 27 projekata, i njihovo sprovođenje je u toku. Od ukupno 21 odobrenog projekta kapitalizacije rezultata prvog poziva, crnogorski korisnici su učestvovali u 18 projekata čije je sprovođenje završeno u junu 2023.

Kada je u pitanju novi program prekogranične saradnje za Italiju, Albaniju i Crnu Goru, **Interreg IPA program Južni Jadran za period 2021-2027**, u toku je ocjenjivanje aplikacija u okviru prvog poziva za dostavljanje projekata manjeg obima, za koje se početak implementacije očekuje u januaru 2024. Takođe, u toku je priprema 5 strateških projekata čiji se početak realizacije očekuje na jesen 2023.

Sastanci Zajedničkog nadglednog odbora za program Italija-Albanija-Crna Gora 2014-2020 i Nadglednog odbora za program Južni Jadran 2021-2027 su održani 19. i 20. aprila u Kolašinu.

U okviru **Dunavskog transnacionalnog programa (DTP)** završeno je sprovođenje pet projekata, odobrenih u okviru Trećeg poziva, u kojima u svojstvu projektnih partnera učestvuju institucije iz Crne Gore. Što se tiče aktivnosti u okviru novog Programa Dunavskog regiona, započet je postupak evaluacije predloga projekata podnesenih u okviru druge faze Prvog poziva, čija je ukupna vrijednost iznosila 91,7 miliona eura. Pored toga, održana su dva sastanka Odbora na nadgledanje na kojima se raspravljalo o načinu podrške ostvarenju ciljeva Strategije Evropske unije za Dunavski regiona, kao i o pitanjima vezanim za sadržaj Drugog poziva za dostavljanje predloga projekata, čija se objava očekuje tokom jeseni 2023.

Kada je riječ o **Jadransko-jonskom transnacionalnom programu (ADRION)**, u toku je sprovođenje 6 projekata, odobrenih tokom Trećeg i Petog poziva, u kojima crnogorski partneri imaju na raspolaganju oko 1 milion eura. Projekti se sprovode u oblastima inovacija, unapređenja sistema pomorskog saobraćaja i pripreme master studijskih programa posvećenih oblastima od strateške važnosti za Jadransko-jonski region.

Što se tiče aktivnosti u okviru IPA Jadransko-jonskog programa (IPA ADRION), Prvi poziv za dostavljanje predloga projekata bio je otvoren od 4. aprila do 30. juna 2023. Ukupan budžet opredijeljen za ovaj poziv iznosio je oko 65 miliona eura. Info dan na kojem su javnosti i potencijalnim korisnicima predstavljani programski prioriteti, kao i pravila za podnošenje predloga projekata u okviru ovog poziva, održan je u 5. maja 2023. u Podgorici. Tokom ovog izvještajnog perioda održana su tri sastanka Odbora za nadgledanje na koji se razmatrao iznos budžeta tehničke podrške, kao i struktura i sadržaj strateških projekata posvećenih realizaciji ciljeva Strategije Evropske Unije za Jadransko-jonski region.

Kada je riječ o **Interreg Mediteranskom programu 2014-2020** završen je XI finansijski i izvještaj o napretku sprovođenja projekta Tehničke podrške (TP). Odbor za nadgledanje (ON) donio je odluku o povećanju budžeta TP projekata, što će Crnoj Gori donijeti oko 13.000,00 eura.

U okviru **Interreg Euro-Mediterranskog programa 2021-2027** potpisan je Finansijski sporazum 9. juna 2023. Održan je sastanak Nacionalnih kontaktnih osoba (NKO), VI sastanak ON-a, i trening za članove programskih tijela u Madridu (Španija), 21. i 22. juna 2023. Na sastanku ON-a donijeta je odluka o odobrenju 122 projekta u okviru druge faze evaluacije II Poziva za dostavljanje projektnih predloga, od kojih u 32 učestvuju crnogorske institucije i organizacije.

Održan je sastanak sa predstavnicima Nacionalne turističke agencije i Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, partnerskih institucija na projektima DIALOGUE 4 TOURISM i DIALOGUE 4NATURE, ugovorenih u okviru III Interreg Euro-MED programa, u Podgorici 17. maja 2023. Na sastanku su predstavljena programska pravila, proces i platforma za izvještavanje o sprovođenju projekata.

5.3. Tvining i Tajeks

Kada je u pitanju **Tvining instrument**, tokom izvještajnog perioda, tvining projekat „Podrška Upravi prihoda i carina za obezbjeđivanje efikasne i efektivne carinske kontrole na granicama”, u vrijednosti od 100.000 eura, koji se finansirao iz programa IPA 2018, otpočeo je sa sprovođenjem 28. novembra 2022. i završen 27. maja 2023. Projekat su zajednički implementirali Carinska uprava SR Njemačke i Uprava prihoda i carina Crne Gore.

Tvining ugovor „Jačanje kapaciteta Zavoda za zapošljavanje Crne Gore za sprovođenje aktivnih mjera za zapošljavanje, buduće učešće u Evropskom socijalnom fondu (ESF) i podršku u mobilnosti radne snage”, koji se finansira iz programa IPA 2020 u vrijednosti od 823 529,41€, a sprovode ga Slovačka, Estonija i Njemačka, potpisan je od strane Ugovornog tijela (CFCU) 30. marta 2023, dok je implementacija otpočela 1. aprila 2023, početkom radnog angažmana Rezidencijalnog tvining savjetnika i trajeće 18 mjeseci, do 30. septembra 2024.

Pored toga, u izvještajnom periodu je nastavljeno sprovođenje projekata „Unapređenje zakonodavnog okvira i jačanje administrativnih kapaciteta Revizorskog tijela Crne Gore“, i „Jačanje kapaciteta institucija AFCOS sistema u oblasti upravljanja nepravilnostima.“

Tokom izvještajnog perioda, posredstvom **Instrumenta za tehničku podršku i razmjenu informacija – Tajeks (TAIEX)**, za crnogorske korisnike je organizovano ukupno 16 događaja (5 radionica, 7 ekspertske misije i 4 studijske posjete), uz ekspertsku podršku država članica EU.

5.4. Makroregionalne strategije

U okviru sprovođenja Strategije Evropske unije za Jadransko-jonski region, održana je Nedelja makroregionalnih strategija, kao i sastanak Upravnog odbora, 25-27 aprila u Briselu. Takođe, u izvještajnom periodu održan je 17. sastanak Tematske radne grupe za Plavi rast, 9 maja u Atini, kao i 3. sastanak Radne grupe za reviziju EUSAIR, 11. maja u Sarajevu. Kao glavni godišnji događaj, u periodu 23-25 maja, u Sarajevu, održan je EUSAIR Forum na kome su predstavljene aktuelnosti u sprovođenju Startegije u sva četiri stuba i inicijative za održivo korištenje potencijala koje posjeduje Jadransko-jonski region. Prilikom

preuzimanja predsjedavanja Strategijom od strane Hrvatske, održan je vanredni Upravni odbor EUSAIR-a i kick off Konferencija hrvatskog predsjedavanja, 19 do 21. juna u Zagrebu.